

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ**

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр та найменування галузі знань)

спеціальність 053 Психологія

(шифр та найменування спеціальності)

освітньо-професійна програма Психологія

(назва однієї або декількох)

форма(и) навчання денна та заочна

КИЇВ 2024

РОЗРОБНИК силябусу (кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук)

 Тарас ТИМОШЕНКО
(підпис)

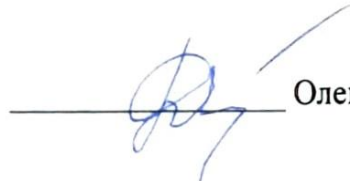
Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 19 від 13.06.2024

Завідувач кафедри Лариса ТАРАСЮК
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми 053 Психологія

(кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук)

 Олена ДУБЧАК

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1. Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	Етнічна психологія, ВК
2. Статус навчальної дисципліни	Вибірковий компонент
3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	2й рік навчання, 3 семестр
4. Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	4 кредита ЄКТС (120 год), з них: 40 год аудиторного навантаження (20 год лекційних, 20 год семінарських занять).
5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	залік
6. Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в онлайн форматі
7. Мова викладання	українська
8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Тимошенко Тарас Сергійович (кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук)
9. Контактна інформація викладача	tymoshenko.taras@tnu.edu.ua
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вміння діагностувати та формувати етнічну ідентичність, толерантність особистості, забезпечити виконання своїх функцій щодо допомоги встановлення взаєморозуміння між представниками різних етносів, профілактики та подолання міжетнічних конфліктів.
Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	<p>Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння психологічних закономірностей етнічних процесів, дати знання, що застосовуються при вирішенні проблеми міжетнічної взаємодії, адаптації до нового соціокультурного простору.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> сформувати уявлення про предмет, завдання, історію її становлення та перспективи розвитку;

	<ul style="list-style-type: none"> • сформувати феномен міжетнічних відмінностей свідомості; • надати знання взаємодії між представниками різних етносів; • формувати етнічну свідомість; • забезпечити підготовку майбутніх спеціалістів адаптовуватись до іноетнічного середовища; • розуміти причини, характер протікання та шляхи подолання міжособистісних та міжгрупових етнічних конфліктів як на побутовому так й на соціальному рівні.
Формат проведення дисципліни	<p>Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, бесіди і дискусії, індивідуальні науково-дослідні завдання.</p> <p>Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі - Google Classroom.</p> <p>У дистанційному режимі лекції / практичні заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet.</p> <p>Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.</p>

1. Тематика та зміст навчальної дисципліни.

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин
<p>Тема 1. Місце етнічної психології в системі наукового знання.</p> <p>Розкрити сутність етнічної психології та визначити яким є її місце в системі наукового знання. Знати об'єкт, предмет, завдання та основні функції етнопсихології. Усвідомлювати зв'язок етнопсихології з іншими науками. Знати методи наукових досліджень в етнопсихології.</p>	<p>лекція</p> <p>семінарське заняття</p>	<p>Поточний; усний метод (співбесіда)</p> <p>Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань</p>	<p>2</p> <p>2</p>
<p>Тема 2. Історія розвитку етнопсихологічних ідей та основні напрямки етнопсихологічних досліджень.</p> <p>Ознайомити з особливостями зародження етнічної психології в історії та філософії та зрозуміти етнопсихологічний аспект у філософських дослідженнях епохи Просвітництва. Проаналізувати європейські вчення про «психологію народів».</p>	<p>лекція</p> <p>семінарське заняття</p>	<p>Поточний; усний метод (співбесіда)</p> <p>Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань</p>	<p>4</p> <p>4</p>
<p>Тема 3. Методологічні засади й методи етнопсихології.</p> <p>З'ясувати основні теоретичні орієнтації сучасних етнопсихологічних досліджень й методологічні засади етнічної психології та природний і лабораторний експеримент в етнопсихології. Проведення стандартного етнопсихологічного дослідження. Визначення специфіки крос-культурних досліджень. Використання соціально-психологічних методів в етнопсихології. Техніка «Культурний асимілятор» та можливості її застосування.</p>	<p>лекція</p> <p>семінарське заняття</p>	<p>Поточний; усний метод (співбесіда)</p> <p>Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань</p>	<p>2</p> <p>2</p>
<p>Тема 4. Проблема етносу та нації в етнічній психології.</p> <p>З'ясувати сутність психосоціальної характеристики понять «етнос», «етнічна спільність», способи існування етносів та етнічні процеси. Розуміти соціально –</p>	<p>лекція</p> <p>семінарське заняття</p>	<p>Поточний; усний метод (співбесіда)</p> <p>Поточний; презентація доповідей;</p>	<p>2</p> <p>2</p>

психологічну сутність поняття «нація» та основні етнічні і культурологічні особливості нації.		інд.опитування; виконання письмових завдань	
<p>Тема 5. Розвиток і трансформація етнічної ідентичності.</p> <p>Розкрити поняття про етнічну ідентичність та її структуру, етапи становлення етнічної ідентичності. Визначити чинники формування етнічної ідентичності та стратегії підтримання етнічної ідентичності. Розуміти проблему зміни етнічної ідентичності. Розрізняти типи етнічної ідентичності (моноетнічну ідентичність зі своєю етнічною групою, біетнічну ідентичність, моноетнічну ідентичність з чужою етнічною групою, маргінальну етнічну ідентичність).</p>	лекція семінарське заняття	Поточний; усний метод (співбесіда) Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2 2
<p>Тема 7. Проблема етногенезу українців: психологічний аспект.</p> <p>Проаналізувати проблему етногенезу українців: розрізняти науковий та ідеологічний підхід та «міфологізацію» етногенезу українців та найвідоміших «міфологізаторів», а також справжні причини такої «діяльності». Здійснити аналіз наукових концепцій походження українського народу. Розуміти психологічні причини існування історичних міфів щодо українського етногенезу.</p>	лекція семінарське заняття	Поточний; усний метод (співбесіда) Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2 2
<p>Тема 8. Інтегральні психологічні характеристики етносу.</p> <p>З'ясувати психічний склад етносу та його структурні компоненти. Розуміти, що таке ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. Проаналізувати психологічну сутність та зміст національного характеру, національної самосвідомості, національних почуттів. Розкрити націоналізм, його форми та психологічні засади.</p>	лекція семінарське заняття	Поточний; усний метод (співбесіда) Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	2 2
<p>Тема 9. Психологія міжетнічних стосунків.</p> <p>Розкрити особливості міжетнічної взаємодії та її типи. Розрізняти механізми міжгрупового сприймання в етнічних стосунках. Визначити етнічні стереотипи, їх</p>	лекція семінарське заняття	Поточний; усний метод (співбесіда) Поточний; презентація доповідей;	2 2

структуру та зміст. Критично проаналізувати причини стереотипізації та проблему етноцентризму в психології.		інд.опитування; виконання письмових завдань	
---	--	--	--

3. Організація самостійної роботи студентів

3.1. Підготовка до семінарських занять. Завдання з навчальної дисципліни «Етнічна психологія» розробляються викладачем і передбачають тематичний перелік теоретичних та практичних завдань до кожного заняття, перевірку мультимедійних презентацій матеріалу доповідей, використання методичного матеріалу до дослідження когнітивних стилів особистості.

3.2. Матеріали для самоконтролю та самостійної підготовки.

Самостійна робота студентів (СРС) передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом передбаченим тематичним планом дисципліни, самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи вноситься в перелік питань підсумкового контролю який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять. Теми доповідей для СРС:

Тематика доповідей, рефератів для виступів студентів:

1. Основні сучасні підходи до розуміння предмету етнопсихології.
2. Провідні функції етнопсихології.
3. Сутність етнопсихологічних ідей М.Лацаруса та Г.Штайнеля.
4. Особливості поглядів Й.Гердера на «дух народів».
5. Характерні риси підходів В.Вунда до психології народів.
6. Характеристика етапів розвитку етнопсихології в Україні.
7. Положення К.Леві-Строса про загальнолюдські риси та їх в окремих народів.
8. Основні положення Леві-Брюля про колективні уявлення.
9. Психологічна природа мови А.Потебні.
10. Культурологічний підхід до вивчення проблем етнонаціональної свідомості.
11. Когнітивний підхід до вивчення проблем етнонаціональної свідомості.
12. Основні чинники розвитку етнокультури.
13. Проведення крос-культурних досліджень.

3.3. Індивідуальні завдання.

Індивідуальні завдання з дисципліни «Етнічна психологія»: реферати, доповіді, есе та інші види індивідуальних завдань, запропонованих викладачем, сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальні завдання (ІЗ) з дисципліни «Етнічна психологія» виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача на основі вільного вибору теми завдання. ІЗ охоплює усі основні теми дисципліни.

При виконанні та оформленні ІЗ студент може використати комп'ютерну техніку, інформацію з Інтернету, статистичний, довідковий та інші необхідні матеріали.

4. Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

7. Політика дисципліни.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання завдань відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба,

працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в онлайн/змішаній формах за погодженням із керівником курсу.

8. Система оцінювання та вимоги.

Здобувач допускається до складання заліку з дисципліни, якщо ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни.

Залік - це форма підсумкового (семестрового) контролю, яка передбачає оцінювання засвоєння здобувачами навчального матеріалу на підставі поточного контролю результатів виконання ним певних видів робіт (на практичних, семінарських і лабораторних, індивідуальних заняттях), так і результатів виконання самостійних завдань.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями:

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,
- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів за видами діяльності:

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів	Форма контролю
Робота на семінарському занятті	6	10	60	Залік
Виконання завдань для самостійної роботи	8	5	40	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік :60+40 = 100				

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками

B	80-89		Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) 3 незначною кількістю помилок
D	69-74		Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59		«не зараховано»
F	1-29	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу 3 повторним	

9. Рекомендовані джерела інформації:

Рекомендовані джерела інформації до теми (основна література; допоміжна література; інформаційні ресурси в мережі Інтернет)

Основна література

1. Бичко О.В. Профілі української ідентичності. Соціально-психологічний аналіз: монографія / О.В. Бичко. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2007. – 281 с.
 2. Данилюк І.В. Етнічна психологія як галузь наукового пізнання. Монографія. - Київ: Самміт-книга, 2010. — 432 с.
 3. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія: Навч. Посібник. – К.: МАУП, 2002. – 144 с.
 4. Пірен М. Етнопсихологія: Підручник. – К., 2011. – 526с.
 5. Савицька О.В. Етнопсихологія [Текст] : навч. посібник / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. – Рек. МОН. – К. : Каравела, 2011. – 264 с.
 6. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – К: Знання, 2006 — 340с.
 7. John W. Berry, Ype H. Poortings, Marshall H. Segall, Pierre R. Dasen. Cross-Cultural Psychology: Research and Applications. Second edition - Cambridge University Press, 2002.
1. Вівчарик, Михайло Миколайович.. Україна: від етносу до нації [Текст] : навч.посіб.для вищ.навч.закл. / Михайло Миколайович. Вівчарик. - К. : Вища шк., 2004. - 237,[2] с.
 2. Гордузенко, В. Етнонаціональна група як компонент етнонаціональної структури українського суспільства / В. Гордузенко // Соціальна психологія. - 2006. - №3. - С. 173-180.
 3. Лозова, О. М. Психосемантика етнічної свідомості [Текст] : монографія / Ольга Миколаївна Лозова. - К. : Освіта України, 2007. - 389 с., [12] с., іл.
 4. Мельникова, Е. В.. Культура и традиции народов мира (этнопсихологический аспект) [Текст] / Елена Викторовна Мельникова. - 2-е изд. - М. : Диалог культур, 2009.
 5. Нельга, О. Етнос, народ, нація як поняття і соціокультурні феномени / О. Нельга // Філософська думка. - 2006. - №4. - С. 36-55.
 6. Пірен М. Основи етнопсихології: Підручник. – К., 2008.
 7. Пірен, М. І. Етнопсихологія [Текст] : підруч. для студентів / Марія Іванівна Пірен. - К.: Ун-т "Україна", 2011. - 525 с.

8. Савицька, О. В.. Етнопсихологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. - К. : Каравела, 2011.
9. Селіванова, О. О. Опозиція свій чужий - в етносвідомості : (на матеріалі українських паремій) / О.О. Селіванова // Мовознавство. - 2005. - № 1. - С. 26-34
10. Скляр, В. М. Етнічний склад населення України 1959-1989 рр. Етномовні наслідки російщення [Текст] : монографія / В. М. Скляр. - К. : Просвіта, 2008. - 392 с. .
11. Стражний, А. С. Український менталітет [Текст] / Александр Сергеевич Стражний. - К. : Изд-во Подолина, 2008. - 383 с.
12. Фігурний, Ю. Український етнос у світовому часопросторі [Текст] / Ю. Фігурний // Українознавство. Видання Київського унів. ім. Т. Шевченка. - 2010. - N 1. - С. 172-175.
13. Хрущ В.Д. Етнічна психологія: Навч.-метод. Посібник./За ред. В.Д. Хрущ. – Івано-Франківськ, 2006.
14. Чеп, М.-Л. Етнопсихологічний вимір цивілізаційного поступу [Текст] : монографія / Мирослав-Любомир Чеп. - К. : Педагогічна думка, 2008. - 111 с.
15. Яблонко, В. Я., Гетманцева, Л. Л. Етнопсихологія [Текст] : курс лекцій / Південнослов. ін-т Київ. слав. іст. ун-ту. - К. : Вид-во ПСІ КСУ, 2004. - 157 с.
16. Янів, Володимир. Нариси до історії української етнопсихології [Текст] / упоряд. М. Шафовал. - 3-тє вид., стер. - К. : Знання, 2006. – 341 с.